

VI. Activitat de recerca

Programes de recerca

Secció Històrico-Arqueològica

Base de dades de manuscrits catalans de l'edat moderna (1474-1814)

Directores: Eulàlia Duran i Grau
Maria Toldrà Sabaté

És la continuació de l'anterior programa «Repertori de manuscrits catalans (1474-1714)», que per mitjà de la base de dades *Manuscrits catalans de l'edat moderna* (MCEM) (*mce.m.iec.cat*) reuní en línia el *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, volums I-IV (Barcelona: IEC; Universitat de Barcelona; Institut Joan Lluís Vives, 1998, 2000-2001, 2003 i 2008) i el *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, volum I (Barcelona: IEC, 2006), amb l'objectiu de facilitar la difusió del projecte i agilitzar l'actualització i la incorporació de dades.

Durant el curs 2014-2015 s'ha prioritzat la descripció de manuscrits del segle XVIII conservats a Barcelona. Pel que fa a la descripció de manuscrits catalans del període comprès entre el final del segle XV i el segle XVIII conservats fora de les biblioteques catalanes, s'ha actuat de dues maneres: s'ha treballat a partir de catàlegs impresos i en línia en el cas dels fons no accessibles per limitacions pres-

supostàries, i en altres casos, el programa s'ha beneficiat de les estades en centres d'investigació europeus d'un dels membres (Joan Mahiques) per a completar els registres *in situ*. S'ha consolidat la secció «Materials» de la MCEM, la qual es pot actualitzar. El *Diccionari biogràfic d'autors carmelites descalços de la província de Sant Josep* ha tingut bona recepció, especialment entre els investigadors especialitzats en literatura femenina de l'edat moderna. El programa s'ha beneficiat de l'intercanvi d'informació i de les facilitats rebudes per alguns centres bibliogràfics: Biblioteca de Catalunya, el CRAI Biblioteca de Reserva de la Universitat de Barcelona i, recentment, la Biblioteca de la Reial Acadèmia de Bones Lletres. S'ha contactat amb Gabriel Ensenyat, de la Universitat de les Illes Balears, que ja havia col·laborat amb el projecte uns quants anys enrere proporcionant materials sobre manuscrits mallorquins dels segles XV i XVI, i s'ha establert la col·laboració d'un equip adscrit a la mateixa Universitat que es farà càrrec de la descripció dels manuscrits mallorquins dels segles XVII-XVIII.

Base de dades de monuments commemoratius

Director: Albert Balcells i González

La base de dades de monuments commemoratius (<http://monuments.iec.cat>) ofereix l'anàlisi de la configuració de la memòria col·lectiva a la nostra societat. És de consulta lliure i conté 1.300 reproduccions i explicacions dels monuments commemoratius existents a totes les capitals comarcals, a les poblacions d'aproximadament deu mil habitants i en algunes de menors però amb algun monument singular. Les cerques es poden fer per població, per tema, per anys o per artistes. A més, pengen de la pàgina web tres estudis que són una mostra del que pot donar de si aquesta base de dades. El primer tracta dels cinc temes que tenen més monuments commemoratius. El segon estudia els erigits fora de Barcelona (a la resta de Catalunya) entre 1880 i 1919. El tercer parla de les actuacions en aquest àmbit a la ciutat de Barcelona a partir de 1977. Així doncs, és una obra que pot captar l'atenció d'un públic força ampli.

Catalunya Carolíngia

Directors: Gaspar Feliu i Montfort
Josep M. Salrach i Marés

Les tasques de preparació del volum VII, que correspon al comtat de Barcelona,

estan pràcticament enllestides. El volum s'ha completat amb els documents nous apareguts a la Biblioteca del Congrés de Washington el curs passat (2013-2014) i, consegüentment, s'ha dut a terme una revisió exhaustiva de la numeració i dels índexs onomàstics i toponomàstics. El volum ha estat elaborat per Ignasi Baiges i Pere Puig (introducció), Jordi Bolós i Víctor Hurtado (mapes), i Joan Soler i Abel Rubió (índex alfabètic de noms). Manquen el volum VIII, corresponent als comtats d'Urgell, Cerdanya i Berga, que Ramon Ordeig té bastant avançat. També hi ha pendent la segona part del volum I, *El domini carolíngi a Catalunya*, i un apèndix documental (perquè han sorgit documents nous una vegada publicat el volum del comtat corresponent, o bé canvis, afegitons i correccions).

Corpus des Troubadours

Directors: Tomàs Martínez Romero
Vicenç Beltran i Pepió

S'han publicat les actes del congrés *800 anys després de Muret. Els trobadors i les relacions catalanooccitanes* (Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 2014).

També ha sortit a la llum, a la col·lecció «Corpus des Troubadours» d'Edizioni del Galluzzo, l'estudi de Stefano Resconi titulat *Il canzoniere trobadorico U. Fonti, canone, stratigrafia lin-*

guística (Florència, 2014). Maurizio Perugi ha fet la nova edició crítica de la poesia d'Arnaut Daniel: *Canzoni* (Florència: Edizioni del Galluzzo per la Fondazione Ezio Franceschini ONLUS, 2015).

Corpus Documental de les Relacions Internacionals de Catalunya i de la Corona d'Aragó

Directora: M. Teresa Ferrer i Mallol

S'ha enllestit el segon tom del primer volum de la col·lecció documental corresponent a la primera època del comtat de Barcelona i de la Corona d'Aragó fins a la mort del rei Pere el Catòlic. Pel que fa a publicacions, d'una banda, s'ha fet la primera reimpressió del tercer volum de *Les quatre grans cròniques*, de Ferran Soldevila, corresponent a la *Crònica de Ramon Muntaner* (Barcelona, 2015), dins la col·lecció «Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica; 86», i ha sortit publicat el quart: *Crònica de Pere III el Cerimoniós*, amb revisió filològica de Jordi Bruguera i revisió històrica de M. Teresa Ferrer, dins «Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica; 96».

Corpus Inscriptionum Latinarum

Director: Marc Mayer i Oliver

S'ha lliurat a impremta el manuscrit definitiu de les inscripcions de les zones de

les comarques lleidatanes del nord, que corresponen al *conventus Caesaraugustanus*. S'ha procedit a la revisió i correcció de proves d'acord amb l'Acadèmia de Ciències de Berlín i s'han revisat les proves proporcionades per l'editorial Walter de Gruyter.

S'ha fet una estada de treball a Ruscino amb motiu de la col·laboració en un volum titulat *Studi su Ruscino* (que serà editat per la Universitat de Macerta, la Universitat de Barcelona i l'IEC, i que mostrarà aspectes de la vida privada i pública del jaciment), així com en la *Història de Perpinyà*, en curs de publicació.

Pel que fa a l'epigrafia prellatina, s'han dut a terme les activitats següents: s'ha començat la revisió del corpus d'inscripcions ibèriques del Llenguadoc i la Catalunya del Nord (amb centres com Ruscino, Sigean, Narbona i Ensérune), fet pel qual un dels membres de l'equip ha realitzat una estada d'un mes a Montpeller (Archéologie des Sociétés Méditerranéennes, UMR 5140). Han estat també presentades dues propostes a l'Unicode Consortium (Universitat de Berkeley, Califòrnia) perquè es faci la codificació dels diferents sistemes d'escriptura ibèrica. Igualment, s'ha assistit a un *workshop* organitzat pel Departament de Digital Humanities del King's College London sobre marcatge TEI-XML de textos epigràfics i sobre edició digital en línia i bases de dades d'inscripcions. S'ha col·laborat

també amb la revista internacional *Année Epigraphique* (vol. 2012), amb el buidatge i ressenya bibliogràfica de les novetats epigràfiques de la Hispania Citerior. Encara que no programada, s'ha realitzat una estada de recerca a Tortosa a causa de les importants troballes epigràfiques realitzades en les excavacions fetes durant els últims anys. S'ha pogut accedir i realitzar l'autòpsia de material inèdit, una part del qual ja ha estat publicat i la resta es troba en un estat de preparació avançat. La prioritària dedicació a les Balears permet ja un inventari i una planificació adient per a emprendre l'edició definitiva que es presentarà com un nou projecte. S'han pogut realitzar estudis tant monogràfics sobre la zona com comparatius amb d'altres.

La revista *Sylloge Epigraphica Barcinonensis* ha publicat el tretzè volum, corresponent al 2015.

Corpus International des Timbres Amphoriques

Directors: Josep Guitart i Duran
Cèsar Carreras i Monfort

El dia 3 d'octubre de 2014, a petició de l'Ajuntament de Sant Vicenç dels Horts, es va fer una taula rodona de presentació del llibre *Barcino II. Marques i terrisseries d'àmfores al Baix Llobregat*, que tingué lloc al forn romà. En l'acte van intervenir els editors i autors del llibre Josep Guitart,

Cèsar Carreras, Albert López Mullor i Jordi Morera, i l'alcalde de Sant Vicenç dels Horts, Oriol Junqueras.

Corpus Textual de la Catalunya del Nord: Catàleg d'impresos rossellonesos

Directores: Eulàlia Duran i Grau
Eulàlia Miralles i Jori

S'han recopilat els resultats en forma d'articles de la I Jornada del Corpus Textual de la Catalunya del Nord: «Impremta i literatura a la Catalunya del Nord durant l'edat moderna (segles XVI-XVIII)», que tingué lloc el 13 de desembre de 2013. No sols hi ha les col·laboracions dels participants en la jornada, sinó també una sisena contribució. Així, es publicaran estudis de Pedro Rueda (UB), Eulàlia Miralles (UV), Verònica Zaragoza (UdG / Universidad de Puebla, Mèxic), Caroline Lentz (Universitat de Perpinyà Via Domitia), Pep Vila (Institut d'Estudis Gironins) i Mercè Comas (Biblioteca de Catalunya). S'ha preparat l'edició dels articles per a publicar-ne un monogràfic, a cura de Marc Sogues i Verònica Zaragoza, que apareixerà en una revista científica.

Quant al volum d'Eulàlia Miralles i Marc Sogues (ed.), titulat *Llengua, literatura i impremta. Perpinyà (s. XI-XIX)* —que serà publicat per l'Institut d'Estudis Catalans i que conté deu estudis de Mercè

Comas, Eulàlia Miralles, Òscar Jané, Pep Vila i Rotllà Serès-Brià, i una presentació d'Eulàlia Miralles—, se n'estan revisant les segones galerades.

S'ha començat a treballar en el nou espai web del projecte, més actualitzat i accessible (<http://ctcn.espais.iec.cat>): s'han dissenyat les pàgines, que continuaran: una breu presentació del projecte, un espai reservat a les tasques realitzades pels col·laboradors del projecte (director, membres i col·laboradors externs), un espai de biblioteca per a poder consultar les contribucions científiques de cada un d'ells que tinguin relació amb el projecte i, finalment, el *Corpus d'impresos rossellonesos* (catàleg tipobibliogràfic). S'ha canviat la idea inicial de publicar en suport paper el catàleg, decisió que permetrà l'accés a les fitxes catalogàfiques no solament dels segles XV-XVII, que ja estaven tancades, sinó també a les dels segles XVIII-XIX que s'han enllestit posteriorment. S'han prioritzat les descripcions tipobibliogràfiques de fons catalans i virtuals.

Diccionari d'Historiadors de l'Art Català

Directors: Francesc Fontbona
i de Vallescar
Bonaventura Bassegoda
i Hugas

El projecte «Diccionari d'Historiadors de l'Art Català» (DHAC) passa a denomi-

nar-se «Diccionari d'Historiadors de l'Art Català-Valencià-Balear», ja que en la quarta edició (agost de 2015) s'hi han començat a incorporar noms d'historiadors valencians i balears.

El *Diccionari d'historiadors de l'art català-valencià-balear* (DHAC) conté dos tipus d'articles: els que fan referència a historiadors de més edat i als ja traspassats, encarregats a un especialista actual, i els que fan referència als historiadors més joves, redactats i signats per ells mateixos, en els quals figuren les dades essencials i la bibliografia principal. En aquest moment hi ha 423 articles consultables, uns quants més són al Servei de Correcció Lingüística, que els va incorporant a mesura que estan revisats, i també n'arriben d'altres que han estat encomanats. En l'apartat de crèdits és on figura la llista dels diversos autors de les entrades, així com dels col·laboradors que han participat en l'elaboració, correcció i realització d'aquest diccionari. El DHAC aplega els historiadors considerats d'una manera àmplia: s'hi inclouen, per exemple, professionals que, tot i haver destacat en altres camps, s'han dedicat esporàdicament a analitzar artistes o aspectes artístics històrics; també es dona entrada a escriptors com Josep Pla, que no tenia metodologia d'historiador, però que va redactar àmplies monografies amb un gran valor literari i retratístic sobre figures de l'art català del tombant del segle XIX. També inclou autors que no són

catalans però que han treballat a Catalunya, com ara Àngel de Apraiz y Buesa o Chandler Rathfon Post.

L'espai web és una eina oberta, perquè encara hi manquen molts dels noms d'historiadors de l'art seleccionats, tant històrics com actius. Per això, no s'ha d'interpretar l'estat actual del diccionari com una obra acabada, sinó com un treball en curs d'elaboració. Quan es doni per acomplerta la tasca, en una segona etapa, es farà una tria dels autors més destacats per a una edició impresa dins la col·lecció i segell editorial «Memoria Artium», en què participen sis universitats catalanes i el Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC).

Edició crítica de les obres completes de Manuel Milà i Fontanals

Director: Manuel Jorba i Jorba

Es tracta del recull (prèvia identificació i atribució, en algun cas, d'obres impreses o manuscrites), l'organització, l'establiment del text, la transcripció en programa informàtic, la redacció d'estudis específics, l'anotació de cadascuna de les parts i l'edició en paper —i, posteriorment, edició electrònica— de l'obra completa de Manuel Milà i Fontanals (1818-1884). Actualment s'està treballant en el primer volum.

La justícia a la Catalunya medieval

Directors: Josep M. Salrach i Marés

Tomàs de Montagut Estragués

L'objectiu d'aquest programa és la preparació d'un diplomatarí de la justícia catalana medieval. Actualment, acomplerta la fase de recopilació documental, s'ha avançat en la compleció de l'edició, que es presentarà en dos volums.

Llibres de matrícula de les insaculacions (llibres de l'ànima) de la ciutat de Barcelona (1498-1713)

Directora: Eva Serra i Puig

El projecte no s'ha acabat, però està en un estat molt avançat. El procés de transcripció de noms és un treball laboriós que requereix una revisió acurada. Aquesta tasca està molt avançada, tot i que falta encara fer-ne la revisió i compulsar de nou la documentació original a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. La transcripció de la matrícula dels insaculats a les bosses de la ciutat de Barcelona ha comportat més feina que no pas la de la Generalitat (s'ha trobat una quantitat ingent de noms, sobretot en les bosses del Consell de Cent), la qual presentà menys dificultats i, en aquests moments, ja està preparada per a ser publicada en dos volums. La societat catalana en general i la de la ciutat de Barcelona en particular, tot i ser estamental, tenia un grau elevat

de representativitat i era força transversal (d'aquí la quantitat de persones que podien optar a participar en alguna de les instàncies de govern).

Percepció del patrimoni artístic

Director: Romà Escalas i Llimona

El gener de 2015 es presentaren els resultats del projecte a l'IEC, i també al Centre International de Musique Populaire del Musée des Instruments de Céret (MUSIC). Es va fer un publicació impresa que resumeix el projecte, titulada *Noves mirades sobre el patrimoni artístic*, i un DVD que inclou la documentació següent: metodologia i cronologia, 1.000 imatges, comentaris, valoracions, reflexions i conclusions. L'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) i el MNAC estan especialment interessats a organitzar una exposició amb els materials recollits.

Preparació de l'edició crítica de la traducció catalana del *Breviari d'amor*

Director: Josep Massot i Muntaner

El projecte, iniciat el 2015, forma part del programa «Corpus des Troubadours» i es dedica a la preparació de l'edició crítica del *Breviari d'amor*, de Matfré Ermenegaud (començat el 1288), escrit en occità i en vers i amb una enorme difusió (tam-

bé traduït en prosa) a una i altra banda dels Pirineus fins ben avançat el segle xv.

Preparació de l'edició crítica de l'epistolari de Ferran Soldevila

Director: Antoni Simon i Tarrés

El projecte s'ha engegat el 2015 amb els col·laboradors Enric Pujol i Casademont, historiador i professor associat de la UAB, i Josep Clara i Resplandis, professor titular d'història contemporània de la Universitat de Girona. L'objectiu de la recerca és recollir, publicar i estudiar l'epistolari de Ferran Soldevila, un dels historiadors i intel·lectuals més importants de la historiografia catalana.

Recerca arqueològica de la ciutat romana de *Iesso* (Guissona)

Director: Josep Guitart i Duran

S'ha continuat l'activitat d'excavació, la tasca de laboratori i l'elaboració de resultats de la recerca. S'han anat desenvolupant els estudis de postexcavació: classificació, documentació i elaboració de les memòries d'excavació corresponents (que, d'altra banda, cal entregar preceptivament a la Direcció General de Patrimoni Cultural). S'ha materialitzat la redacció de dues memòries d'excavació: la corresponent a les tres campanyes d'excavació dutes a terme a la «zona termes públi-

ques» els anys 2010, 2011 i 2012, i la corresponent a la campanya a la «zona muralla» el 2013.

També s'ha avançat satisfactòriament en les tasques de difusió de resultats i en l'aprofitament de l'important equipament cultural que actualment és el Parc Arqueològic de Guissona i el seu Museu-Centre d'Interpretació de la *Jesso* antiga. Cal destacar l'activitat de difusió de la *Jesso* romana i de dinamització cultural duta a terme pel Patronat d'Arqueologia de Guissona. Coincidint amb les Jornades Europees del Patrimoni, el dia 27 de setembre de 2014, s'organitzà el X Concurs de Fotografia: «Una mirada al patrimoni», amb novetats com la creació d'una nova categoria titulada «Instagram patrimonial». El concurs ha rebut una quarantena de fotografies, d'autors de Guissona, però també d'altres punts de la geografia catalana.

Tabula Imperii Romani - Forma Orbis Romani (TIR-FOR)

Director: Josep Guitart i Duran

Els resultats d'aquest projecte de l'*ager Tarraconensis* es publiquen en una sèrie de sis volums, en coedició amb l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, dins la col·lecció

«Documenta». S'ha començat la preparació del sisè volum, que recollirà el catàleg de tots els jaciments d'aquest territori estudiat i presentarà les conclusions generals del projecte. Paral·lelament ha prosseguit la preparació del volum de la *Forma conventus Tarraconensis*, que es deriva dels resultats de la recerca arqueològica realitzada al Baix Penedès, al territori de la Cossetània oriental, i que ja havien estat publicats parcialment en el seu moment.

El 25 de setembre de 2014 es va presentar a la Sala Prat de la Riba de l'IEC el llibre *L'arquitectura domèstica d'època tardorepublicana i altimperial a les ciutats romanes de Catalunya*, d'Ada Cortés. Hi intervingueren Joandomènec Ros, president de l'IEC; Teresa Cabré, degana de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat Autònoma de Barcelona; Luisa Migliorati, professora de la Universitat La Sapienza de Roma; Marta Santos, directora del Museu Arqueològic de Catalunya - Empúries, i l'autora del llibre. L'obra, publicada el curs passat (2012-2013), inaugura la «Serie Studia Archaeologica» de la *Forma conventus Tarraconensis*. Així mateix s'ha acabat el segon número de la mateixa sèrie, una monografia dedicada a l'estudi dels carrers i els serveis viaris a les ciutats romanes del *conventus Tarraconensis*.

Secció de Ciències Biològiques

Anàlisi històrica dels efectes de la sequera als boscos dels Països Catalans

Director: Francisco Lloret Maya

Ponent: Jaume Terradas i Serra

Aquest projecte ha començat el 2015, amb la col·laboració de Josep Maria Espelta Morral, Jordi Martínez Vilalta i Joan Pino Vilalta, del Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF).

Tot i que existeix una base documental rellevant amb informació històrica sobre l'ús i explotació dels boscos als Països Catalans, sovint és dispersa i poc sistematitzada. L'objectiu principal d'aquest programa és recollir i estructurar la informació disponible sobre els efectes de la sequera sobre els boscos dels Països Catalans en períodes històrics, particularment entre els segles XVIII i XX, i utilitzar aquesta informació per a realitzar anàlisis quantitatives de les seves causes i els seus impactes fins on el volum i la consistència de les dades ho permeti. Específicament, el projecte es planteja els objectius següents:

— Identificació i sistematització de les fonts històriques i de la informació disponible sobre els episodis de sequera als boscos dels Països Catalans, amb un especial èmfasi en els de Catalunya.

— Anàlisi quantitativa de les tendències temporals en els efectes de la

sequera sobre els boscos, que es realitzarà en àrees geogràfiques específiques dels Països Catalans, on les fonts històriques proporcionin informació suficientment completa i coherent.

— Difusió dels resultats del programa, especialment en relació amb la vulnerabilitat dels boscos a la sequera, integrant la perspectiva històrica a l'anàlisi ecològica dels sistemes forestals actuals.

Corpus Ictionímic del Català. Dicionaris de Peixos i de Mamífers Marins

Director: Jordi Lleonart i Aliberas

El 2015 ha sortit publicada l'obra *Noms de peixos*, un diccionari descriptiu elaborat per Jordi Lleonart, amb l'assessorament terminològic del TERMCAT i el suport de la Secció de Ciències Biològiques de l'IEC. Es complementa amb el diccionari en línia *Noms de mamífers marins*, publicat durant el curs passat (2013-2014). L'obra inclou més de 5.100 noms catalans de peixos en correspondència amb uns 1.300 noms científics, presentats en 480 fitxes terminològiques referides a tàxons zoològics de l'àmbit de la ictiologia. Cada fitxa conté les denominacions en català juntament amb els equivalents en castellà, anglès i francès (en alguns casos

en alemany, italià i portuguès), i el nom científic. També inclou, eventualment, notes amb informació sobre procedència i usos de les denominacions catalanes.

Distribució de *Galemys pyrenaicus* a Catalunya: possibles variacions després de quinze anys

Director: Joaquim Gosálbez i Noguera

Per a dur a terme aquest projecte de recerca, posat en marxa el 2015, es compta la col·laboració de Pere Aymerich Boixader, de la UB, i de Jose Castresana Vilamur, del Centre Mediterrani d'Investigacions Marines i Ambientals, adscrit a l'Institut de Biologia Evolutiva (CSIC-UPF).

L'objectiu principal del projecte és actualitzar la distribució de l'almesquera (*Galemys pyrenaicus*) a Catalunya. Es tracta d'un mamífer insectívor semi-aquàtic, endèmic de les muntanyes del nord ibèric i que està catalogat com a amenaçat i protegit a escala internacional. A més, presenta l'interès de ser un excel·lent indicador de la qualitat dels hàbitats fluvials. La seva distribució a Catalunya es va establir amb un grau alt de precisió l'any 2000, a partir de la prospecció d'indicis en 409 trams fluvials. En els darrers temps, els hàbitats en què viu han experimentat canvis notables i hi ha evidències de regressió forta —i, fins i tot, d'extinció— en zones on fa quinze anys era molt corrent. Per a poder fer compa-

rables els resultats del 2000 amb els del present projecte, es tornaran a prospectar els mateixos trams de l'any 2000, aplicant la mateixa metodologia. Comparant els resultats obtinguts en els dos estudis de distribució s'avaluarà la tendència de l'espècie en el període 2000-2017, l'estat de conservació actual i les possibles causes dels canvis que s'observin. De manera complementària, es volen millorar les dades sobre la distribució als Pirineus de les musaranyes d'aigua (*Neomys fodiens* i *N. anomalus*), espècies mal conegudes i que comparteixen hàbitat amb l'almesquera.

En els darrers anys s'han obtingut evidències o indicis forts de regressions inesperades de l'almesquera en rius catalans, fins i tot s'ha arribat a situacions alarmants, com ara l'extinció aparent a la capçalera de la vall de Cardós, on l'any 2000 era molt corrent. També s'ha detectat una regressió greu en força zones dels Pirineus francesos. Davant d'aquesta situació, es considera necessari actualitzar ràpidament les dades sobre l'estat de conservació de l'almesquera i, si cal, plantejar mesures per a frenar l'aparent regressió.

Els sistemes naturals del delta del Llobregat

Director: Joan Pino i Vilalta

Ponent: Joaquim Gosálbez i Noguera

S'han enllestit les versions preliminars dels vint-i-tres articles que formaran la

publicació *Els sistemes naturals del delta del Llobregat*, la tercera monografia que publicarà la Institució Catalana d'Història Natural de l'IEC sobre les zones humides litorals de Catalunya. (El 1975 es va publicar *Els sistemes naturals del delta de l'Ebre* i el 1994, *Els sistemes naturals dels aiguamolls de l'Empordà*.) Els articles, a càrrec de més de cinquanta científics, tracten sobre els diferents components del medi natural del delta del Llobregat i la conservació dels seus valors naturals i, també, fan un resum de la recerca naturalista que hi ha tingut lloc. Paral·lelament, s'ha estat elaborant el catàleg de la biodiversitat del delta del Llobregat, que de moment ja conté 4.500 tàxons.

Flora i cartografia de les plantes, els fongs i la vegetació

Aquest programa de recerca consta actualment de tres subprogrames: «Flora i cartografia de briòfits», «Biodiversitat dels fongs i líquens dels Països Catalans» i «Flora i cartografia de les plantes vasculars».

Flora i cartografia de briòfits

Directors: Montserrat Brugués
i Domènech
Rosa M. Cros i Matas
Josep Peñuelas i Reixach

S'ha continuat treballant en l'actualització i compleció dels mapes de l'aplicació *Cartografia de briòfits. Península Ibèrica i illes Balears* (<http://briofits.iec.cat>), i també en la posada al dia dels catàlegs de molses i hepàtiques de la península Ibèrica i de les illes Balears. En total es disposa de mapes actualitzats de 330 espècies de briòfits que representen un total de 10.550 cites.

Biodiversitat dels fongs i líquens dels Països Catalans

Directors: Xavier Llimona i Pagès
Claude Roux

S'han dut a terme presentacions de resultats en diversos congressos; destaquen les comunicacions «Lichen diversity in Yew forests from Montseny», d'Esteve Llop, al IV International Yew Workshop, que tingué lloc a Poblet (23-25 d'octubre de 2014), i «Distribució dels líquens en el penya-segat de la Falconera», d'Andreu Cera i Antonio Gómez-Bolea, a la VII Trobada d'Estudiosos del Garraf i d'Olèrdola, que tingué lloc a Begues (20 de novembre de 2014).

Claude Roux s'ha dedicat plenament a acabar el catàleg dels líquens de França (incloent-hi la Catalunya del Nord), motiu pel qual s'han alentit els treballs sobre els líquens de la Garrotxa, que es continuen estudiant amb la col·laboració d'Esteve Llop.

Flora i cartografia de les plantes vasculars

Director: Xavier Font i Castell

Ponent: Jaume Terradas i Serra

L'objectiu bàsic del projecte és el d'aplegar totes les dades, publicades o provinents d'informadors fiables, sobre la distribució dels tàxons de flora vascular dels Països Catalans per a publicar-les al web *www.orca.cat*. S'ha continuat treballant en la recollida de dades per mitjà de buidatges de bibliografia i d'aportacions de col·laboradors. També s'ha enllestit la preparació d'un nou volum dels *Catàlegs florístics locals*, concretament, el del quadrat UTM 30S YJ21 Benigànim, que sortirà publicat a final del 2015.

Indicadors de l'estat ambiental del mar catalano-balear *(interdisciplinari amb la SECCT)*

Director: Miquel Canals i Artigas

El programa s'ha iniciat el 2015 a fi d'aplegar informació científicament contrastada sobre indicadors de l'estat ambiental del mar catalanobaleà, per a la redacció d'un informe, amb els objectius específics següents:

— Determinar si tots els elements de les xarxes tròfiques marines es presenten en abundància i diversitat normals i en nivells que puguin garantir l'abundància de les espècies a llarg termini i el

manteniment ple de llurs capacitats reproductives i de provisió de serveis, en la mesura en què aquests elements siguin coneguts.

— Reavaluar la biodiversitat del mar catalanobaleà, per a saber si la qualitat i la freqüència dels hàbitats i la distribució i l'abundància d'espècies s'adiuen amb les condicions fisiogràfiques, geogràfiques, climàtiques i, més en general, ambientals regnants.

— Examinar les concentracions de contaminants en partícules en suspensió, sediments i organismes per tal d'escatir els efectes que puguin provocar.

— Revisar els inventaris de deixalles marines, especialment en el fons, amb la finalitat de conèixer-ne la composició, la distribució i, fins on sigui possible, l'origen, així com els seus efectes i interrelacions amb els hàbitats i els organismes.

— Avaluar la integritat dels fons marins del mar catalanobaleà, els quals han de garantir la salvaguarda de l'estructura i les funcions dels ecosistemes i que els ecosistemes bentònics, en particular, no pateixin efectes adversos.

— Determinar l'estat de les poblacions d'espècies explotades d'alt interès, ja sigui pel seu paper dins l'ecosistema o pel seu valor comercial, tot verificant si la distribució per edats i mides que presenten indica la bona salut dels estocs.

— Establir les relacions entre fenòmens naturals d'alt nivell energètic propis del mar catalanobalear, com les cascades d'aigües denses i les llevantades, i els punts clau contemplats en els objectius anteriors, de manera que hom transcendeixi el que és més marcadament descriptiu i assoleixi una explicació holística de l'estat ambiental del mar catalanobalear.

El director del projecte participà en la First JPI Oceans Conference, que tingué lloc a Brussel·les el 7 de maig de 2015, i, amb la ponència «Basuras marinas», en el Seminario Pensamiento y Ciencia Contemporáneos: «La contaminación ambiental, un problema global», organitzat pel Consell Superior d'Investigacions Científiques, que tingué lloc a Madrid el 25 de juny de 2015.

**Proposta per a millorar
la presència de la llengua catalana
dins de recopilacions internacionals
de noms de plantes. *Vocabulari
multilingüe de noms de plantes***

Directors: Mercè Durfort i Coll
Eduard Parés i Español

S'han fet passos per a millorar la presència del català dins de recopilacions internacionals de noms de plantes, concretament a la *Multilingual Multiscripted Plant Name Database* (MMPND), on es poden entreveure els primers resultats.

S'ha començat a treballar en els grups següents: (Pinaceae): *Picea* 2, *Agathis*, *Cedrus*, *Larix*, *Pseudotsuga*, *Tsuga*, *Taxus*, *Torreya*; (Salicaceae): *Salix* 2; (Sapindaceae, abans: Aceraceae): *Acer*; (Malvaceae): *Abelmoschus*, *Abutilon*, *Alyogyne*, *Durio*, *Gossypium*, *Hibiscus* (+ *Talipariti*); (Solanaceae): *Lycium* (+ *Serissa* (*Rubiaceae*)), i (Caryophyllaceae): *Lychnis*.

Secció de Ciències i Tecnologia

Cent anys de matemàtiques a l'Institut d'Estudis Catalans (1911-2011)

Directors: Manuel Castellet i Solanas
Antoni Roca Rosell

Amb la informació corresponent a les 186 actes en paper de la Secció de Ciències de l'IEC (complement 1997-2011) identificades el 2014, a final d'any es va completar la base de dades. Des del mes de setembre de 2014, s'ha consultat l'arxiu de la Diputació de Barcelona en el període en què l'IEC en depenia, principalment en l'organització dels Cursos monogràfics d'alts estudis i d'intercanvi (1915-1923). S'han identificat uns 230 documents que s'han d'incorporar a la base de dades. El mes d'octubre s'inicià el procés per a incorporar les bases de dades en l'espai web del projecte, del qual actualment existeix una versió en proves (<http://matemàtiques-iec.espais.iec.cat/wp-login.php>). Per a poder-lo estructurar en un únic cercador ha calgut fer una tasca d'homogeneïtzació de les diferents bases de dades. També s'ha començat a completar la base de dades de la Secció de Ciències, incorporant-hi el període més recent, i a fer el buidatge de l'activitat de la Fundació Sunyer Balaguer. Miquel Terreu, que duia a terme els treballs de documentació, s'ha vist obligat a deixar la col·laboració i l'ha substituït Carlos Acosta Rizo.

Història de la matemàtica, resultats, contextos i textos. Grècia I, II i III

Directora: Pilar Bayer i Isant

Iniciat el 2015, aquest projecte preveu la redacció d'una història de la matemàtica grega en tres volums. Cadascun dels volums constarà de dues parts: *a*) un corpus històric i *b*) traduccions al català de textos grecs que constitueixen la base del corpus.

El primer volum abraçarà el període que va de Tales i Pitàgores a Plató i Aristòtil. Contindrà: *a*) quatre capítols amb una contextualització històrica i filosòfica de l'època, i *b*) tres apèndixs amb les traduccions de més d'un centenar de textos, els més extensos dels quals són el *Tractat de les línules*, d'Hipòcrates de Quios, i el text aritmètic contingut en *La República* de Plató.

El segon volum cobrirà la matemàtica grega del segle III aC amb Euclides, Apol·loni i Arquímedes. La part principal de les traduccions constarà del text complet d'*Els Elements* d'Euclides, anotat.

El tercer volum es dedicarà a la resta de la matemàtica grega fins a la fi del segon període de l'Escola d'Alexandria, al segle IV dC, amb la mort d'Hipàtia. La part principal de les traduccions constarà de *Aritmètica* de Diofant.

Col·laboren en el projecte Josep Pla i Carrera i Margarida Bassols Puig, tots dos de la Universitat de Barcelona.

**La millora de les condicions
d'habitabilitat i la reducció
de la demanda energètica en grans
conjunts residencials de l'Àrea
Metropolitana de Barcelona**

Director: Pere Joan Ravetllat Mira
Ponent: Joan Antoni Solans
i Huguet

El projecte, engegat el 2015, compta amb la col·laboració d'un equip investigador de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona de la Universitat Politècnica de Catalunya (ETSAB-UPC): Cèsar Díaz Gómez, Pilar García Almirall, Moisés Gallego Olmos, Alfred Linares Soler, Helena Coch Roura, Josep M. González Barroso, Blanca Gutiérrez Valdivia, Cristina Pardal March, Jordi Adell Roig, Martí Sanz Ausas, Còssima Cornadó Bardon i Sara Vima Grau.

Les intervencions de rehabilitació en els polígons residencials moderns constitueixen una gran oportunitat —a Europa en general i a Catalunya en particular— d'evolucionar cap a un desenvolupament sostenible en l'àmbit energètic i socioeconòmic. Se sosté com a hipòtesi que no és possible garantir l'èxit d'una intervenció de millora de l'eficiència energètica si aquesta ignora els aspectes d'ús que es veuen afectats per consideracions sociològiques complexes. Els aspectes sociològics s'han de creuar amb dades estrictament tecnològiques, ja que bona part de l'èxit de les mesures de rehabilitació energètica

està directament influït pels hàbits d'ús i el comportament dels habitants de l'edifici. L'adequació a les exigències d'habitabilitat actuals, la necessitat de manteniment, la resolució de processos patològics en els edificis, l'optimització del balanç energètic i la recerca d'una major integració social de la població són algunes de les variables que es tenen en compte per a l'anàlisi de grans conjunts residencials construïts entre 1954 i 1979 a l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

La capacitat transversal d'aquesta investigació permetrà aprofundir paral·lelament en dos eixos complementaris: el tecnològic i el sociològic, i considerar simultàniament la condició multiescalar de l'objecte d'estudi. D'aquesta manera s'establiran les pautes per a la posterior adopció de solucions d'intervenció tècniques i socioambientals aplicables als casos d'estudi. Finalment, es facilitarà el protocol d'anàlisi que sigui extrapolable a la totalitat de grans conjunts residencials moderns en l'àmbit català i, fins i tot, en l'àmbit europeu.

Per a dur a terme la difusió de la recerca entre la comunitat científica i acadèmica s'ha participat en el V Congreso de Patología y Rehabilitación de Edificios Patorreb 2015, que va tenir lloc del 26 al 28 de març a Porto (Portugal), en el qual Cèsar Díaz Gómez, membre de l'equip investigador, pronuncià la conferència inaugural «Formas de intervención en grandes conjuntos residenciales».

**Portal CiT. Edició, publicació
i difusió en línia de terminologia
de ciències i tecnologia**

Director: Salvador Alegret i Sanromà

Al llarg del curs s'han publicat en línia les obres següents:

— Setembre de 2014: *Diccionari multilingüe de la ciència del sòl* (2014), iniciativa de la Sociedad Española de la Ciencia del Suelo (SECS), que ha tingut la col·laboració del TERMCAT, la Real Academia Galega i la Real Academia Española. Es planteja com un diccionari terminològic sincrònic en línia, amb accés obert, amb entrades separades en espanyol (amb americanismes), català, gallec i portuguès (amb americanismes), i amb equivalències en anglès i francès en tots els casos. El *Diccionari* s'està elaborant per àmbits d'especialitat de la ciència del sòl. La part disponible (sis-centes entrades) és la corresponent a les propietats fisicoquímiques, químiques i comportament del sòl, que és el resultat del treball conjunt i desinteressat d'especialistes de la SECS i de la Sociedad Portuguesa da Ciência do Solo, sota la direcció de Jaume Porta, membre de FIEC.

— Setembre de 2014: *Estadística*, del Gabinet de Terminologia de la Universitat de les Illes Balears (UIB) (2011).

— Octubre de 2014: *Vocabulari de mineralogia*, d'Oriol Riba, Joan Carles Melgarejo i Josep M. Mata, editat pels

Serveis Lingüístics de la Universitat de Barcelona (2001).

— Octubre de 2014: *Aprenentatge i llenguatge en l'educació infantil*, del Gabinet de Terminologia de la UIB (2011).

— Novembre de 2014: *Aprenentatge i llenguatge en l'educació infantil II*, del Gabinet de Terminologia de la UIB (2009).

— Novembre de 2014: *Lèxic del patí de vela*, de Josep Estruch Traité, editat pel Museu de Badalona (2010).

— Desembre de 2014: *Percepció i atenció*, del Gabinet de Terminologia de la UIB (2013).

— Gener de 2015: *Diccionari de pesca*, elaborat conjuntament per la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori del Govern de les Illes Balears i per la Universitat de les Illes Balears. Aquest diccionari forma part de la trilogia de diccionaris —juntament amb el *Diccionari de ramaderia* i el *Diccionari d'agricultura*— que la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori del Govern de les Illes Balears va posar a l'abast de la ciutadania l'any 2011.

— Febrer de 2015: *Guia estratègica internacional (versió abreujada)*, de Michael A. Murphy i Amós Salvador (traduïda al català per Salvador Reguant i Roser Ortiz). La versió abreujada de la qual s'ha buidat la terminologia és una traducció de la segona edició anglesa de la *International Stratigraphic*

Guide (1994). La International Union of Geological Sciences, autora de l'obra original, va autoritzar al professor Salvador Reguant la traducció i difusió de l'obra en llengua catalana. Se'n va fer versió abreujada per a facilitar l'accés a l'obra (2001).

— Febrer de 2015: *Diccionari d'afàsies i patologies del llenguatge*, elaborat per Guillem Alexandre Amengual Bunyola i publicat dins la col·lecció «Lèxics Bàsics» del Gabinet de Terminologia de la UIB (2011)

— Març de 2015: *Lèxic bàsic d'Internet (català-anglès)*, elaborat pel Gabinet de Terminologia de la Universitat de la UIB (1998).

— Abril de 2015: *Lèxic de bioquímica (català-castellà-anglès)*, elaborat pel Gabinet de Terminologia de la UIB (2000).

— Maig de 2015: *Lèxic multilingüe de la construcció (català-castellà-francès-anglès-alemany)*, elaborat pel Gabinet de Terminologia de la UIB i dirigit per Jaume Guiscafrè Danús (2008).

— Juny de 2015: *Terminologia d'Anàlisi química quantitativa*, de Daniel C. Harris (Reverté, 2006), traducció catalana de la sisena edició de la publicació en anglès *Quantitative Chemical Analysis* (Freeman, 2003).

— Juny de 2015: *Lèxic bàsic de fotografia (català-castellà-francès-anglès)*, elaborat pel Gabinet de Terminologia de la UIB (2006).

— Juliol de 2015: *Lèxic bàsic de cinema (català-castellà-francès-anglès)*, elaborat pel Gabinet de Terminologia de la UIB (2009).

Secció Filològica

Programes normatius i d'estandardització

Són aquells que tenen per objectiu l'establiment de la normativa explícita o de propostes normatives que responen a encàrrecs oficials. Son competència exclusiva de l'IEC, que delega en la Secció Filològica.

Diccionari manual de la llengua catalana. Segona edició

Director: Joaquim Rafel i Fontanals

La segona edició del *Diccionari manual* (DM2) parteix de la primera edició d'aquest mateix diccionari (DM1), publicada l'any 2001, i de la segona edició del *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut (DIEC2), publicat el març de 2007. La distribució de la informació en articles respon a criteris formals i les accepcions s'ordenen d'acord amb el criteri d'ús. Les subentrades constitueixen una secció a part dins dels articles i s'ordenen alfabèticament. També s'incorporen comentaris amb informacions de caràcter dialectal, funcional, sintàctic i morfològic als articles a fi d'orientar més bé l'usuari. Fins al juliol de 2015 s'han redactat aproximadament la meitat dels articles previstos.

Gramàtica de la Llengua Catalana

Directors: Gemma Rigau i Oliver
(presidenta de la Comissió de Gramàtica)
Manuel Pérez Saldanya
(director de l'Oficina de Gramàtica)

Actualment ja es disposa d'un text complet de la sintaxi, sancionat per la Secció Filològica, a partir del qual es podran emprendre les darreres etapes del procés: la integració entre les dues parts, la revisió final, l'elaboració dels índexs analítics i el glossari, l'aprovació global pel Ple de l'IEC i la preparació de l'edició de l'obra.

Gramàtica Normativa Essencial de la Llengua Catalana

Directora: Maria Josep Cuenca
Ordinyana

El 2015 s'ha iniciat aquest programa amb l'objectiu de fer una versió reduïda i adaptada a les necessitats d'un públic general de la *Gramàtica de la llengua catalana* (GIEC), que serà una obra de referència i de caràcter institucional. S'ha començat a dissenyar-la i s'ha establert el pla de treball, que inclou una selecció de continguts, una reformulació del text i una adaptació formal que pugui perme-

tre'n la consulta en línia de manera interactiva.

Nou Diccionari Normatiu de la Llengua Catalana

Director: Joaquim Rafel i Fontanals

L'objectiu és la redacció d'un diccionari normatiu de nova planta, elaborat amb els criteris i els mètodes propis de la lexicografia moderna i sense les limitacions de la tradició lexicogràfica catalana.

Ortografia de la Llengua Catalana

Director: Vicent Pitarch i Almela

La redacció de la *Gramàtica de la llengua catalana* (GIEC) implicà la conveniència de publicar una nova versió de l'ortografia, sobretot en ocasió del primer centenari, el 2013, de les *Normes ortogràfiques* de l'IEC. Entre les raons fonamentals, hi ha la dispersió dels materials que conformen la normativa vigent. L'alternativa és aplegar en un sol tractat: *a)* l'ortografia fundacional, *b)* les rectificacions que hi va fer el mateix Fabra, *c)* els retocs introduïts després de Fabra, i *d)* la legislació ortogràfica de la SF d'ençà de 1984.

El corpus ortogràfic fundacional està format per les *Normes ortogràfiques* (1913), el *Diccionari ortogràfic*, amb l'*Exposició de l'ortografia catalana* (3 ed., 1917, 1923, 1931), la *Gramàtica cata-*

lana (1918), el *Diccionari general de la llengua catalana* (1932), la 4a ed. del *Diccionari ortogràfic* (1937), les modificacions introduïdes al *Diccionari general de la llengua catalana*, a partir de la 2a ed. (1954), i els acords i documents normatius, sancionats els anys vuitanta i noranta del segle xx i recollits a *Documents normatius (1962-1996)*.

Tenint en compte els valors social i simbòlic de l'ortografia, la Secció Filològica hi actua amb prudència. Per això, no es retoca l'ortografia en aspectes que el mateix Fabra considerava millorables. Els quatre principis fabrians bàsics són *a)* ortografia nacional, *b)* recurs a l'etimologia en cas de grafia dubtosa i en cultismes, *c)* observació del comportament de les altres llengües romàniques, i *d)* intent de reducció de la complexitat en la formulació i aplicació de normes.

Codificació de la llengua de signes catalana

Director: Josep Quer i Villanueva

Ponent: Joan Martí i Castell

Aquest projecte, iniciat l'any 2012, consisteix en la creació d'un corpus de referència de la llengua de signes catalana (LSC), que pretén documentar l'estat actual de la LSC mitjançant una mostra àmplia i representativa de diferents tipus de discurs signat, fer una anotació bàsica i descriptiva i posar en línia part del cor-

pus com a material accessible i de referència en la creació de materials com diccionaris, materials didàctics o aplicacions a la traducció automàtica. L'elaboració del corpus és una contribució que aportarà les bases per a l'estandardització de la LSC, tant des d'un punt de vista lingüístic com de cara a l'establiment d'uns criteris metodològics compartits.

Proposta per a un Estàndard Oral de la Llengua Catalana. Compleció i actualització

Directors: Vicent Pitarch i Almela
(fascicle de sintaxi)
Joan Veny i Clar
(fascicle de lèxic)
Miquel Àngel Pradilla
i Cardona (fascicle
de fonètica)

La Secció Filològica inicià el 1990 la publicació de la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana* amb el fascicle sobre fonètica. El 1992 n'aparegué el segon, dedicat a morfologia. Actualment se'n duen a terme la compleció —amb l'elaboració del fascicle de sintaxi— i l'actualització.

Programes de recerca

Són aquells l'objectiu dels quals és constituir o dotar la comunitat científica d'una infraestructura de recerca o d'una obra de caràcter fonamental.

Atles Lingüístic del Domini Català

Directors: Joan Veny i Clar
Lídia Pons i Griera

S'ha publicat el setè volum de l'*Atles lingüístic del domini català* (capítols 14, «Insectes i altres invertebrats. Ocells. Animals salvatges», i 15, «Oficis»), el qual comprèn, a més d'una breu presentació, 160 mapes, 34 llistes de materials no cartografiats, 125 il·lustracions, i diversos índexs numèrics, de conceptes i d'il·lustracions.

Del *Petit atles lingüístic del domini català* s'han confeccionat aproximadament 130 mapes, amb els comentaris corresponents, que representen tres quartes parts de la totalitat de mapes del volum, que es preveu de publicar el 2016.

Constitució d'un corpus textual per a una gramàtica del català modern (GCM)

Director: Josep Martines Peres

Al llarg del curs 2014-2015, col·laboradors del projecte (ISIC-IVITRA) han dut a terme diverses ponències i comunicacions en trobades científiques, nacionals i internacionals, relacionades amb el projecte, una selecció de les quals es detalla a continuació.

JORDI ANTOLÍ

— «De la percepció cognitiva a la percepció auditiva. El verb *entendre* en català

medieval», ponència presentada en el VI Simposi Internacional: «Noves tendències en l'I+D+I en literatura, llengua, ensenyament i TIC sobre la Corona d'Aragó (edat mitjana i edat moderna). De la innovació al cànon», a la Seu Universitària de la Nucia de la Universitat d'Alacant, del 23 al 25 de febrer de 2015.

— «L'evidencialitat en l'especificació del poliperspectivisme en els col·loquis renaixentistes», ponència impartida en el simposi internacional *Filologia i història de la cultura a la península Ibèrica*, a la Seu Universitària de la Nucia de la Universitat d'Alacant, els dies 15 i 16 de juny de 2015.

— «Entre la subjectivitat i la intersubjectivitat. El verb *témer* entre els s. XVI-XVIII», comunicació presentada en el XVII Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, organitzat pel Departament de Filologia Catalana i l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana de la Universitat de València, del 7 al 10 de juliol de 2015.

ANTONI FERRANDO

— «Aspectes bàsics de la història de la llengua catalana. Situació sociolingüística actual» i «El mozàrabe hispànic», conferències ofertes durant el curs acadèmic a la Universitat de la Bretanya Sud.

— «El canvi de paradigma cultural al segle XVI», ponència inclosa en el VI Simposi Internacional: «Noves tendències en l'I+D+I en literatura, llengua,

ensenyament i TIC sobre la Corona d'Aragó (edat mitjana i edat moderna). De la innovació al cànon», a la Seu Universitària de la Nucia de la Universitat d'Alacant, del 23 al 25 de febrer de 2015.

— «Aspectes del procés de transculturació a la València del segle XVI», ponència presentada en el simposi internacional *Filologia i història de la cultura a la península Ibèrica*, a la Seu Universitària de la Nucia (Universitat d'Alacant), els dies 15 i 16 de juny de 2015.

JOSEP MARTINES

— «L'expressió del temps transcorregut a l'edat mitjana. Construccions temporals existencials en el català del segle XV», ponència presentada al XVII Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, organitzat pel Departament de Filologia Catalana i l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana de la Universitat de València, del 7 al 10 de juliol de 2015.

VICENT MARTINES

— «Noves tendències en lingüística de corpus: el Metacorpus CIMTAC», ponència impartida en el VI Simposi Internacional: «Noves tendències en l'I+D+I en literatura, llengua, ensenyament i TIC sobre la Corona d'Aragó (edat mitjana i edat moderna). De la innovació al cànon», a la Seu Universitària de la Nucia de la Universitat d'Alacant, del 23 al 25 de febrer de 2015.

MANUEL PÉREZ-SALDANYA

— «Entre la lexicalización y la gramaticalización: la formación de conjunciones causales», conferència pronunciada a The Third Cambridge Conference on the Histories of the Ibero-romance Languages, que tingué lloc a la Universitat de Cambridge, els dies 23 i 24 març de 2015.

— «Deixis binaria y ternaria: un camino de ida y vuelta», ponència en les Jornadas Complutenses sobre Gramática del Español en Honor del Profesor Ignacio Bosque, que se celebraren a la Universitat Complutense de Madrid, el 27 de maig de 2015.

ELENA SÁNCHEZ

— «Cada cosa al seu temps: redefinició del concepte d'UF», ponència presentada al VI Simposi Internacional: «Noves tendències en l'I+D+I en literatura, llengua, ensenyament i TIC sobre la Corona d'Aragó (edat mitjana i edat moderna). De la innovació al cànon», a la Seu Universitària de la Nucia de la Universitat d'Alacant, del 23 al 25 de febrer de 2015.

— «¿En la luna o en el séptimo cielo? Análisis de un conjunto de UF sin los pies en la tierra», comunicació presentada en el 20. Deutscher Hispanistentag (20è Congrés de l'Associació Alemanya d'Hispanistes), que tingué lloc a Heidelberg, del 18 al 22 de març de 2015.

Continuació del Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana (CTILC2)

Director: Joaquim Rafel i Fontanals

El projecte de continuació del CTILC, que ha començat el 2015, s'articula en dues fases: una fase inicial que té per objectiu l'establiment de tots els elements, protocols de treball, etc., necessaris per al desenvolupament del projecte, i una fase executiva en què es desenvoluparà el corpus pròpiament dit, juntament amb tots els elements necessaris per a garantir-ne l'accessibilitat i l'explotació, tant per a usos interns com externs.

L'objectiu general del projecte és acomplir la fase inicial del CTILC2, que gira a l'entorn de tres aspectes bàsics, els dos primers dels quals es desenvoluparan paral·lelament:

— La selecció de textos que hauran de formar part del corpus.

— La planificació detallada, la integració de les diferents eines de constitució i la implementació dels processos per al desenvolupament de la fase executiva dels treballs de constitució del corpus.

— L'inici dels treballs de constitució del nou corpus de manera experimental, introduint una part dels textos seleccionats, i l'establiment d'un sistema d'accés a les dades textuais.

**Cultura, memòria, llengua:
la construcció de la identitat
en els territoris fronterers
de la llengua catalana**

Director: Josep M. Nadal i Farreras

Projecte iniciat el 2015 que compta amb l'equip de col·laboradors següent: Ramon Sistac (IEC-UdL), Miquel Àngel Pradilla (IEC-URV), Joan Peytaví (IEC-UPVD), Francesc Ballone (IEC), Francesc Feliu (UdG i Societat Catalana de Llengua i Literatura), Narcís Iglésies (UdG, Societat Catalana de Llengua i Literatura i Societat Catalana de Sociolingüística), Joan Ferrer (UdG i Societat Catalana d'Estudis Hebraics), Alà Baylac-Ferrer (UPVD), Albert Turull (UdL i Societat Catalana de Sociolingüística), Salomé Ribes (UdL), Jordi Suïls (UdL i Institut d'Estudis Aranesi), Natxo Sorolla (URV i Societat Catalana de Sociolingüística), Antoni Mas (UA i Societat Catalana de Sociolingüística) i Josep Maria Baldaquí Escandell (UA i Societat Catalana de Sociolingüística).

Es pretén fer un estudi conjunt a tots els territoris de la llengua catalana per a tractar principalment les connexions emocionals dels parlants d'aquests indrets amb el català i amb les altres llengües que històricament hi concorren, i per delimitar quin és el paper de la llengua en la configuració de les identitats locals, sempre molt més complexes que en els territoris «centrals». Amb aquest estudi es

volen abordar qüestions que no han estat habituals en els treballs purament «filològics», o fins i tot «sociolingüístics», però que semblen fonamentals per al tractament de la complexitat actual dels territoris de la llengua, en què el multilingüisme és ja un fet general i la convivència entre identitats culturals distintes és inevitable. Els objectius principals del projecte són, d'una banda, identificar quins elements culturals de caràcter simbòlic associen els parlants catalans de frontera: *a*) a la seva llengua de referència, *b*) a la varietat que els és més familiar, *c*) a les altres varietats conegudes i *d*) a les llengües que els són entorn; i, de l'altra, consignar quins sentiments, de rebuig, de dolor, de confort, etc., els provoquen aquests elements. A partir d'una explicació d'aquests impulsos emocionals i d'una certa classificació conceptual, es pretén dur a terme un treball de caràcter teòric que permeti determinar de quina manera la llengua s'insereix en la configuració identitària dels individus i dels grups, i ponderar així el paper fonamental del fet lingüístic en la constitució de comunitats socialment estables i cohesionades.

En aquest primer any s'ha dut a terme un assaig de recerca amb una població de 750 individus, tots universitaris, de Lleida (250), Barcelona (250) i Girona (250), amb la intenció de posar a prova la metodologia. El resultat de la recerca, poc representatiu de la totalitat

dels parlants perquè els enquestats eren molt homogenis, va ser presentat al Primer Congrés Mundial de Drets Lingüístics, celebrat a la Universitat de Teramo (Itàlia) del 19 al 23 de maig de 2015.

Aquest primer assaig ha permès acabar de fixar la base teòrica del treball (les emocions com una construcció social) i la metodologia del treball de camp: s'ha entrevistat cinc-centes persones, d'edats diferents i de poblacions situades a les dues bandes de la frontera administrativa de la Franja, a partir de tres qüestionaris a cadascuna: 1) associació lliure de paraules amb «la llengua que parles», per saber quina és la representació social de la llengua d'ús; 2) associació de sentiments amb un esdeveniment com «la desaparició de la llengua catalana», i 3) associació de la llengua catalana amb actituds i comportaments. Així mateix, s'han definit les entrevistes semiestructurades, que són cinquanta i que duren a terme fonamentalment Miquel Àngel Pradilla i Ramon Sistac.

Diccionari Descriptiu de la Llengua Catalana

Director: Joaquim Rafel i Fontanals

Finalitat del programa

La finalitat del programa és elaborar un diccionari descriptiu del català sobre la base dels recursos constituïts en la primera fase del projecte (Corpus Textual In-

formatitzat de la Llengua Catalana, CTILC). El *Diccionari descriptiu de la llengua catalana* (DDLCC) és l'obra lexicogràfica que té per objectiu la descripció precisa de les unitats lèxiques de la llengua, des del punt de vista del contingut i de la utilització real, sense restriccions basades en criteris prescriptius.

Estat actual del programa i realitzacions dutes a terme durant el curs 2014-2015

Progressió en els treballs de redacció

Durant el curs 2014-2015 s'han redactat 5.225 articles del diccionari descriptiu, la qual cosa representa que, des de l'inici del projecte fins a finals d'agost de 2015, s'ha assolit la xifra acumulada de 108.927 articles redactats. Aquesta xifra suposa la compleció del diccionari pel que fa al nombre d'articles previstos per redactar, però encara pot veure's lleugerament incrementada per la inclusió d'alguns articles com a resultat dels processos de verificació de la nomenclatura i de manteniment general del diccionari.

Adaptació de la part redactada i validació estructural del diccionari

Entre les tasques específiques de validació estructural, durant el 2015 s'han portat a terme accions concretes sobre determinats fenòmens lèxics i sobre determinats elements estructurals del diccionari, que en molts casos han motivat la incorporació de nous articles. També s'han revisat

determinats elements estructurals que no impliquen, en general, la redacció de nous articles; s'han portat a terme accions sobre determinats tipus de patrons sintàctics i, en concret, s'ha actuat sobre les combinacions úniques de patrons. També s'ha comprovat que la informació sobre el perfil morfològic fos present en totes les entrades que ho requereixen (entrades de rang 1, 2 o 3).

Anàlisi dels lemes del corpus no seleccionats inicialment

Durant el curs 2014-2015 s'han escomès els treballs per a la detecció dels lemes que, malgrat que no satisfan els criteris de redacció per a ésser inclosos en el diccionari, presenten particularitats que els fan susceptibles d'ésser redactats com a articles; entre aquestes particularitats, destaquen: *a)* el fet de trobar-se documentats en un o més diccionaris de la BDLex, i *b)* el fet d'ésser presents en algun dels exemples del DDLC.

Pel que fa als casos del primer grup, s'ha completat l'anàlisi dels lemes documentats en un o més dels diccionaris de la BDLex i s'ha elaborat un informe en què aquests lemes han estat classificats i analitzats d'acord amb el conjunt de diccionaris en què apareixen, la qual cosa permet, en molts casos, la detecció de variants diatòpiques. També s'ha inclòs, en un apartat específic d'aquest informe, la llista de lemes que presenten la particularitat de tenir una entrada correspon-

ent al DCVB, que incorpora com a exemple d'ús la citació d'una de les obres que formen part del CTILC.

Com a primer resultat d'aquesta anàlisi, s'han incorporat al DDLC tots els lemes que presenten coincidència formal, semàntica i gramatical amb alguna de les entrades del DIEC2. També han estat incorporats al DDLC un cert nombre de lemes sense coincidència estricta, com a variants o conversions d'entrades que sí que formen part de la nomenclatura del DIEC2. Finalment, també han estat incorporades al DDLC les entrades corresponents a mots il·lustratius de les formes prefixades i de les formes sufixades del DIEC2 que havien quedat exclosos del conjunt de lemes del corpus seleccionats inicialment.

Exemplificació de variants

Durant l'any 2015 s'ha conclòs la tasca d'exemplificació de les variants formals, considerades d'exemplificació prioritària des que, a començaments de 2013, hom planificà aquesta línia d'actuació. En concret, s'han incorporat 4.827 exemples de variants formals.

Un cop exemplificades totes les variants formals, s'han classificat les variants flexionals i apreciatives d'acord amb una casuística determinada, amb la idea d'establir quins tipus de variants convé il·lustrar de manera més necessària. Sobre la base d'aquesta classificació s'ha iniciat la tasca d'exemplificació de les

variants apreciatives pertanyents a determinats grups casuístics.

Digitalització de l'arxiu físic d'articles redactats

Les tasques de digitalització de carpetes físiques de redacció d'articles principals del DDLC, iniciades durant el mes de novembre de 2012 i presentades en l'informe corresponent, han prosseguit segons el protocol establert. A finals del curs 2014-2015, el nombre acumulat de carpetes digitalitzades és de 21.641, la qual cosa representa gairebé un 28 % del total; totes aquestes carpetes ja són accessibles a través de l'aplicació d'ús intern de consulta i de manteniment del DDLC.

Desenvolupament d'una nova interfície d'accés públic al DDLC

Durant l'any 2015 s'ha desenvolupat una aplicació d'accés al DDLC que permet accessos diversos al contingut de l'obra; aquests accessos, més enllà de la simple consulta puntual d'articles lexicogràfics que ha constituït fins ara la base de la difusió dels resultats del DDLC, fan possible la recuperació d'informacions molt diverses sobre els diferents elements estructurals del diccionari.

Aquesta interfície, orientada fonamentalment als usuaris amb certs coneixements de lingüística i interessos tant ocasionals com de recerca, constituirà una peça fonamental per a la futura difusió pública de l'obra i no requerirà, com fins

ara, el registre previ de l'usuari i l'autenticació de les seves dades en cada sessió; ha estat estructurada a partir de diferents opcions de consulta:

a) Consulta d'articles simple: aquesta consulta és un correlat directe de la consulta puntual d'articles, i dona com a resultat l'article lexicogràfic que l'usuari ha seleccionat, amb tots els vincles actius que permeten la cerca de les informacions que s'hi relacionen.

b) Consulta d'articles complexa: aquesta consulta permet la recuperació d'informació macroestructural, en forma de llistes d'entrades que compleixen determinades condicions de selecció sobre l'element *entrada* i sobre l'element *categoria*. Cada una de les entrades que formen part de la llista resultant de cada operació de consulta incorpora un vincle actiu que permet visualitzar, a criteri de l'usuari, l'article complet corresponent.

c) Consultes per elements: aquesta opció agrupa una sèrie de consultes que permeten la recuperació de llistes d'entrades que compleixen determinades condicions de selecció sobre elements estructurals específics. Es poden cercar articles a partir de:

1. Definicions que continguin una expressió (cadena de caràcters) determinada;
2. Patrons sintàctics determinats sobre un valor de *nucli* predeterminat;
3. Locucions (i variants de locució) seleccionables per cadena de caràcters i *categoria*;

4. Derivats, seleccionables per cadena de caràcters, *procés* i *categoria* (del derivat);

5. Variants, seleccionables per cadena de caràcters (de l'*entrada* o de la *variant*) per *tipus de variant* i per *categoria*;

6. Col·locacions, seleccionables per cadena de caràcters de la *col·locació*, per *model de col·locació* i per *categoria* de l'article d'ubicació de la col·locació;

7. Informació complementària dels articles, seleccionable a partir de la cadena de caràcters (de la *definició* o de la *locució*), de la font lexicogràfica (un o més diccionaris) en què apareixen, i de la *categoria* de l'article que conté la informació.

d) Ús dels exemples: aquesta opció agrupa una sèrie de consultes completament predefinides que donen informació de diversa naturalesa sobre la utilització dels exemples del corpus en el diccionari. Aquesta informació correspon a dos tipus bàsics: en primer lloc, llistes d'obres i d'autors amb els exemples que han aportat al diccionari (amb el resultat vinculat a les llistes d'articles corresponents), i, en segon lloc, consultes que donen com a resultat informacions quantitatives sobre el nombre d'exemples aportats pels diferents grups (tipològics o cronològics) en què es classifiquen les obres del corpus.

A més de les funcions de consulta del DDLC pròpiament dites, la nova aplicació permet la consulta de les referències bibliogràfiques de les obres que

formen part del CTILC, i hi dona accés a través de la interfície de consulta pública instal·lada al web de l'IEC.

Estructura organitzativa

Durant el curs 2014-2015 s'ha produït una reestructuració del personal tècnic de la Secció Filològica; a més d'aquesta reestructuració, cal esmentar que han estat cedits quatre tècnics (un més que en els anys precedents) del DCC en comissió de serveis a altres tasques de l'IEC durant un període de quatre mesos (de principis de gener fins a finals d'abril de 2015).

A causa de tots aquests canvis sobrevinguts en l'estructura de treball, el projecte DCC ha finalitzat el curs amb un equip de treball compost, a banda del coordinador del projecte, per: a) dos redactors a jornada completa, b) una redactora a mitja jornada, c) la tècnica de l'àrea de validació estructural del diccionari, i d) la tècnica de l'àrea de disseny informàtic, que mantindrà un cert grau de dedicació a qüestions puntuals relacionades amb el DDLC.

Els clàssics i la llengua literària: norma i cànon

Directora: Montserrat Jufresa i Muñoz

Ponent: Mariàngela Vilallonga
i Vives

S'organitzà la segona jornada *Els clàssics i la llengua literària: s. XVIII-XX*, que tingué

lloc el 16 d'octubre de 2014 a la seu de l'IEC. La coordinadora fou Eulàlia Miralles, de la Universitat de València, que presentà la jornada en què intervingueren Pep Valsalobre, de la Universitat de Girona, amb la conferència «Agustí Eura i les versions glossades de les *Heroides* ovidianes»; M. Àngels Verdaguer, de la Universitat de Vic, amb la ponència «Ramon Llull en Jacint Verdaguer: la lectura d'un clàssic a través d'un poeta»; Rafael Roca, de la UV, que impartí «El pes dels clàssics catalans en la recuperació i la depuració lingüístiques de finals del s. XIX i principis del XX»; Francesc Montero, de la UdG, que pronuncià «Catalunya és Grècia? La desmitificació de l'herència clàssica a *El meravellós desembarc dels grecs a Empúries* (1925), de Manuel Brunet», i la directora del projecte, Montserrat Jufresa, que va cloure l'acte.

En l'àmbit de les jornades científiques destaquen els treballs realitzats tant per investigadors del projecte com per especialistes convidats a participar-hi. Aquests treballs seran publicats pròximament. Entre els primers, esmentem els estudis sobre l'ús i la presència de la *Vita Aesopi* en versió catalana (Jaume Almirall) i els ecos d'Ausoni en l'obra de Francesc Fontanella (Eulàlia Miralles); entre els segons, els dedicats a la difusió dels textos clàssics a la Catalunya del Set-cents (Àlex Coroleu), a les versions glossades que fa Agustí Eura de les *Heroides* d'Ovidi (Pep Valsalobre), o a la presència d'algun vers

de Safo —possiblement a través de la poesia llatina— en l'obra de Ramon Llull, i després d'ell, en Jacint Verdaguer (M. Àngels Verdaguer). Aquest aspecte de la recerca també tindrà continuïtat en els pròxims anys, mitjançant l'organització d'altres trobades, a fi de compartir els resultats obtinguts, tant individualment com en grup, amb altres especialistes rellevants nacionals i estrangers.

Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae (GMLC)

Director: Pere Quetglas i Nicolau

Ponent: Joan A. Argenter i Giralt

Els membres de l'equip investigador han prosseguit amb la labor de participació en fòrums nacionals i internacionals per a donar a conèixer els avenços en les seves línies de treball. A continuació es recullen, ordenades cronològicament, les activitats realitzades durant el curs 2014-2015:

Del 14 al 24 de setembre es va celebrar a Ciutadella (Menorca) l'escola d'estiu *Création et utilisation de corpus de textes médiévaux / Creation and Use of Medieval Textual Corpora*, organitzada per Susanna Allés Torrent (en nom del projecte «Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae» i la Institució Milà i Fontanals del CSIC, Barcelona), Bruno Bon (Institut de Recherche et Histoire des Textes - Comité Du Cange del CNRS, París) i Krzysztof Nowak (Instytutu Języka Pols-

kiego, Institut de la Llengua Polonesa, Cracòvia), finançada pel programa científic COST Action IS 1005 («Medioevo Europeo - Medieval Studies and Technological Resources», grup de treball 3: Textual Corpora and Reading Tools), l'Association for Literary and Linguistics Computing - European Association for Digital Humanities (ALLC - EADH), l'Institut Menorquí d'Estudis (IME) i la Universitat de Barcelona (UB). Marta Segarrés Gisbert (membre del GMLC, doctoranda de la UB) i Marta Punsola Munárriz (membre del GMLC, becària FPU del Ministeri d'Educació a la Institució Milà i Fontanals) hi van participar, becaes per COST.

El 7 de novembre va tenir lloc la segona sessió del curs 2014-2015 del Seminari d'Estudis Medievals - Taula de Debat, organitzat pel Departament de Ciències Històriques i Estudis Medievals, de la Institució Milà i Fontanals. En aquesta ocasió, la sessió va ser organitzada pel grup del «Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae» i s'hi va convidar el professor Ernest Marcos, de la Universitat de Barcelona, que va impartir la conferència «Jaume I i Bizanci: les primeres relacions entre la Corona d'Aragó i l'Imperi en el *Llibre dels Fets*».

Ana Gómez va ser convidada a assistir al congrés *Les états anciens de langues à l'heure du numérique*, organitzat pels equips del programa ANR Creal-science (Sorbona, CNRS, París XIII),

autors del *Dictionnaire du français scientifique médiéval* (www.crealscience.fr). Al congrés, celebrat a París, al col·legi del Bernardins, els dies 20 i 21 de novembre, va presentar la comunicació titulada «Le latin médiéval du *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae*: un projet lexicographique dans un contexte européen».

Marta Punsola va representar l'equip del GMLC en el seminari organitzat pel grup de recerca Infolex de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada (IULA) de la Universitat Pompeu Fabra. Convidada a parlar del diccionari, va titular la seva intervenció «El *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae*: passat, present i futur».

Així mateix, els responsables del GMLC tenen present la necessitat de desenvolupar tasques de formació especialitzada (tant impartint cursos especialitzats com dirigint treballs de recerca) i de promoció de la formació especialitzada entre els doctorands de l'equip (tant fomentant la participació dels doctorands en cursos com donant suport a les seves estades de recerca en centres internacionals). La realització de tesis a partir del material del *Glossarium* requereix una formació complementària (en edició crítica, en paleografia i codicologia, i en lexicografia) per part dels doctorands de l'equip, viable gràcies a les relacions i els intercanvis amb institucions, centres de recerca i equips lexicogràfics de l'entorn europeu.

Mercè Puig i Ana Gómez han impartit, respectivament, els cursos de llatí I i II (Latino I, 10-14 de novembre de 2014, i Latino II, 17-28 de novembre de 2014) del Diplôme Européen d'Études Médiévales, curs d'especialització organitzat per la Fédération Internationale des Instituts d'Études Médiévales (FIDEM) a Roma, dins el programa Sòcrates-Erasmus, a la Pontificia Universit  Santo Tommaso «Angelicum».

Carlos Prieto ha assistit, durant l'any acadèmic 2014-2015, als cursos del Diplôme Européen d'Études Médiévales, organitzat per la FIDEM, a Roma.

Des de l'1 d'agost de 2014, Susanna Allés  s beneficiària d'un lectorat d'espanyol i humanitats digitals, concedit pel Ministeri d'Assumptes Exteriors (MAE), dins el Departament d'Estudis Hispànics de la Columbia University de Nova York. Per aquest motiu va renunciar al seu contracte JAE-Doc en el si de l'equip del «Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae» a la Institució Milà i Fontanals.

Neologismes per a l'actualització del diccionari normatiu

Directora: Judit Freixa Aymerich

Ponent: Josep Martines Peres

Aquest projecte s'ha iniciat el 2015 amb els col·laboradors següents: Ona Domènech, Rosa Estop , Mercè Lorente, Eli-

senda Bernal, Alba Coll, Amor Montané i Elisabet Llopart (Universitat Pompeu Fabra), Carolina Bastida (Universitat d'Andorra), Immaculada F bregas (Universitat de la Bretanya Sud), Rosa Maria Calafat (Universitat de les Illes Balears), Joan Julià-Munné (Universitat de Lleida) i Jordi Ginebra (Universitat Rovira i Virgili).

El projecte té per finalitat la selecció i el tractament dels neologismes de l'Observatori de Neologia, de l'Institut Universitari de Ling stica Aplicada (IULA), per a oferir a la Secció Filològica de l'IEC un corpus constituït per un miler de neologismes candidats a actualitzar el diccionari normatiu acompanyats d'informacions ling stiques i pragmàtiques (categoria gramatical, contextos d' s amb indicació de la font de procedència, tipus de formació, freq ncia d'aparició i tipus de textos en què apareix), i dels resultats obtinguts en cada criteri d'inclusió (ja siguin documentals, lexicogen tics o socioling stics). A fi de contribuir al model composicional de l'Institut d'Estudis Catalans, la freq ncia en les diferents variants geol ctals serà un dels criteris prioritaris (i serà també una informació que enriqueir  totes les entrades de la base de dades).

Els objectius específics són: 1) continuar l'alimentació del banc de dades neol giques amb dades procedents dels diferents territoris de parla catalana; 2) seleccionar els neologismes m s freqüents

apareguts des de la segona edició del DIEC fins al moment actual (2007-2014); 3) aplicar uns criteris que exclouin tots aquells neologismes que no han de tenir presència en el diccionari normatiu; 4) aplicar criteris documentals (presència en les variants geolectals, en altres diccionaris i en corpus textuais) com un primer criteri d'inclusió en el diccionari; 5) aplicar criteris lexicogenètics (sobre el mecanisme de formació) com un segon criteri d'inclusió en el diccionari; 6) aplicar criteris sociolingüístics (aspectes associats a l'estabilització en l'ús com la freqüència, l'antiguitat, la distribució en els anys, etc.) com un tercer criteri d'inclusió en el diccionari; 7) establir mecanismes d'ordenació i de ponderació dels criteris per a poder valorar els resultats obtinguts i elaborar la llista final de mil neologismes per a l'actualització del diccionari; 8) analitzar aquest miler de neologismes i categoritzar-los segons el grau de prioritat en la incorporació al diccionari i també segons el tipus d'innovació que representen respecte del diccionari (nous significats, nous usos didàctics i noves formes), i 9) lliurar els resultats en un format de base de dades amb totes les informacions associades, i consultable segons diversos criteris, de manera que permeti als serveis de l'Institut d'Estudis Catalans abocar-la a altres recursos i recuperar la informació de manera flexible i variada. El lliurament es complementarà amb documentació impresa:

l·listes de paraules, informes, documents de criteris i metodologia, etcètera.

Els projectes i activitats dutes a terme (com la constitució d'un corpus de neologismes) es poden consultar a l'apartat de recursos del web de l'IULA.

Obres completes de Pompeu Fabra

Director: Jordi Mir i Parache

Després de la publicació de l'últim volum el 2014 (vol. 9: *Textos i materials. Cronologia general. Recepció de l'obra i la figura*), un equip de redacció, encapçalat per Lluís de Yzaguirre i Anna Pineda, treballa en la redacció dels índexs.

Observatori de Neologia

Directora: M. Teresa Cabré i Castellví

El 15 de gener de 2015 es presentà a l'IEC el llibre *Mots nous en català: Una panoràmica geolectal / New words in Catalan: A diatopic view*, un estudi monogràfic que descriu, analitza i compara els neologismes creats en els diferents territoris de llengua catalana. El llibre inclou els resultats dels estudis de la xarxa d'observatoris de la llengua catalana i del projecte NEOXOC, que se centra en l'anàlisi de l'estàndard escrit, a partir del buidatge de textos de premsa editada des de territoris representatius de les cinc varietats geolectals del català que la Secció Filolò-

gica de l'IEC considera com a bàsiques en els estudis sobre l'estàndard: baleàric, català septentrional, valencià, nord-occidental i català central. El llibre ha estat editat per M. Teresa Cabré, professora de la Universitat Pompeu Fabra (UPF) i presidenta de la Secció Filològica de l'IEC; Ona Domènech, professora de la Universitat Oberta de Catalunya, i Rosa Estopà, professora de la UPF. En la presentació l'obra van intervenir Ona Domènech, en nom de les editores; Josep Martines, professor de la Universitat d'Alacant i membre de la Secció Filològica de l'IEC; Jordi Ginebra, professor de la Universitat Rovira i Virgili; Joan Julià-Muné, professor de la Universitat de Lleida, en representació dels autors, i Vicent Martines, editor de la col·lecció «IVITRA Research in Linguistics and Literature», dins la qual s'ha publicat l'obra.

El 2014 s'ha publicat *Neologismes documentals en textos escrits i orals en català (2013)* (Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra), i el 2015, Judit Freixa, Elisenda Bernal i M. Teresa Cabré han enllestit l'edició de l'obra *La neologia lèxica catalana*, que sortirà publicada a final d'any.

S'ha organitzat el V Seminari de Neologia: «Neologia i registres», que tingué lloc el 15 de desembre de 2014 a la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona. La benvinguda va ser a càrrec de Janet DeCesaris i Judit Freixa, i el programa

inclogué les conferències següents: «Argot y neología: una cuestión compleja», per Julia Sanmartín (Universitat de València); «Quan calquem? Contrast entre neologismes orals i escrits», per Alba Coll, Amor Montané i Albert Morales; «L'expressivitat en la neologia documentada en la premsa catalana: tendències contrastives en diaris i revistes», per Maria Gené, Elisabet Llopart i Òscar Pozuelo; «La gràcia és al final: la col·loquialització dels compostos a la manera culta», per Elisenda Bernal, Eva Garcia i Alba Milà; «Anàlisi d'un corpus de neologismes lexicogràfics de nens i joves», per Ona Domènech i Rosa Estopà; «La difusió de la terminologia a través de la premsa escrita: un acercamiento a través de la neología de *El País*», per Paola Cañete, Sabela Fernández i Belén Villena, i «La intensificació positiva en neologia catalana (*superfort*, *megacrac*, *ultraindepe* i altres herbes)», per Mariona Barrera, Judit Freixa, Ariadna Ramon i Carla Soler. M. Teresa Cabré elogià el seminari amb la ponència «Per què és relativament fàcil de detectar neologismes i tan complicat de definir què són: breu apunt epistemològic».

Publicació de l'obra gramatical d'Antoni Febrer i Cardona

Director: Jordi Carbonell
i de Ballester

El projecte de publicació de l'*Obra completa d'Antoni Febrer i Cardona* (1761-

1841) és una iniciativa que permetrà disposar d'edicions filològiques d'un dels autors més significatius de la Il·lustració en l'àmbit català, el qual no sols elaborà un model teòric de la nostra llengua, sinó que en demostrà la validesa en tots els registres i temes a través d'una obra extensa, vertebrada a partir dels eixos de la gramàtica, la traducció i la poesia. La publicació de l'obra gramatical i la preceptiva poètica correspon a l'IEC, per mitjà d'un conveni amb l'Institut Menorquí d'Estudis (vol. I-VI), i la restant (vol. VII-XVIII) a Publicacions de l'Abadia de Montserrat i la Universitat de les Illes Balears.

Les obres en curs de preparació (editades per l'IEC) són *Obres gramaticals II* (edició de Francesc Feliu, prevista per al 2016) i *Obra gramatical francesa* (dos volums).

Refranyer Aguiló

Director: Germà Colón Domènech

El *Refranyer Aguiló* és la col·lecció de parèmies (més de 40.000 fitxes) que Marià Aguiló i Fuster va recollir al llarg de la seva vida, en diversos indrets de tot el domini lingüístic català o de les informacions que rebia de diferents personalitats destacades.

Durant el curs 2014-2015 s'han realitzat les últimes modificacions per a millorar la base de dades del *Refranyer*. També s'ha acabat d'introduir el contingut de les fitxes de la lletra C i s'ha començat a introduir el contingut de les fitxes de la lletra D.

D'altra banda, s'ha publicat l'article «Edició electrònica del *Refranyer Aguiló*» (2014), de Germà Colón i Gemma Boada, al volum XXXVI d'*Estudis Romànics* (p. 333-335). En aquesta publicació s'explica per primera vegada el projecte del *Refranyer*.

Vocabulari de la Llengua Catalana Medieval de Lluís Faraudo de Saint-Germain

Director: Germà Colón Domènech

En el curs 2014-2015, s'han revisat i corregit, aleatòriament, les entrades a partir de la informació introduïda a la base de dades. S'han fet les esmenes pertinents: creació i supressió d'entrades, comprovació de la remissió de mots, correcció i adequació de les definicions, etcètera. També s'han comparat les edicions dels textos i, en els casos en què ha estat possible, a partir de la informació dels textos i de la consulta d'altres obres lexicogràfiques, s'han creat definicions per als mots que no en tenien.

Secció de Filosofia i Ciències Socials

Cartografia històrica i urbana dels Països Catalans

Director: Vicenç M. Rosselló i Verger

Han sortit a la llum les publicacions *Joan B. Binimelis, Vicenç Mut i els mapes murals de Mallorca pintats a l'oli (segles XVI-XVIII)*, de Vicenç M. Rosselló i Werner-Francisco Bär, en coedició amb Publicacions de la Universitat de València, el 2015, i *El puig de Randa i les fonts del seu entorn*, de Vicenç M. Rosselló i Josep Sacarès, publicada per l'Ajuntament d'Algaida, el 2014.

Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona, 3 v. Ms. 1

Director: Jaume de Puig i Oliver

S'ha enllestit el primer volum, titulat *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona*, que conté els manuscrits de l'1 al 50 i que es publicarà en la col·lecció «Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials».

Catàleg històric general de la premsa en català, II. La renovació del periodisme, 1910-1923

Director: Jaume Guillaumet i Lloveras

Ponent: Josep M. Casasús i Guri

El projecte «Catàleg històric general de la premsa en català» té tres parts: «L'eclosió de les publicacions (1810-1898)», «La renovació del periodisme (1899-1939)» i «La prohibició i el ressorgiment (1939-1978)».

El 2015 ha sortit publicat el *Catàleg històric general de la premsa en català*, a cura de Jaume Guillaumet i Marcel Mauri, corresponent al primer volum, titulat *L'eclosió de periòdics, 1641-1898*, dins el número 47 de la col·lecció «Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials».

La previsió del període 2012-2014 era cobrir els anys 1899-1923, com a primera fase de la segona part del programa «La renovació del periodisme (1899-1939)», però amb els recursos actuals, la investigació prevista només ha pogut arribar fins l'any 1909. Els resultats han estat l'elaboració de fitxes i descripcions d'un total de 547 publicacions registrades a Catalunya, el País Valencià, les Illes Balears i la Catalunya del Nord.

Dinàmica i evolució del paisatge de ribera

Director: Josep M. Panareda Clopés

S'està elaborant una síntesi de la dinàmica i l'evolució del paisatge mediterrani de ribera i l'edició dels paisatges lineals del

Congost en format llibre. Entre altres publicacions que són resultat del projecte, destaquen els articles «Paisatges lineals del Congost», de Josep M. Panareda i Maravillas Boccio (farmacèutica i il·lustradora), publicat en el número 18 de la *Revista del Centre d'Estudis de Granollers*, del 2014 (p. 75-107), i «Paisaje del cultivo del chopo: la Selva gerundense», dins el segon tom de l'*Atlas de los paisajes agrarios de España*, publicat pel Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient, del 2014 (p. 861-878).

Dones, treball i ruralitat

Directora: M. Dolors Garcia Ramon

En els projectes de curta durada «Dones professionals, desenvolupament local i cohesió social: una anàlisi comparativa a la Conca de Barberà i a l'Alt Urgell» i «Estratègies innovadores de les dones professionals per al desenvolupament local i social a la Catalunya rural: un model per imitar?», corresponents als anys 2013 i 2014, es van estudiar quatre comarques catalanes (Terra Alta, Conca de Barberà, Alt Urgell i Baix Empordà) i una comarca gallega (O Morrazo). Aquests estudis han determinat que els processos que s'estan produint a les diverses comarques rurals catalanes estudiades, en relació amb el paper creixent de les dones professionals en el desenvolupament local, podrien ser una «tendència exportable»

que ajuda, d'una banda, al desenvolupament i a la cohesió social en el medi rural, i, de l'altra, a frenar l'emigració qualificada cap a les ciutats. Aquests processos observats s'han donat de manera molt més clara, i més aviat, a Catalunya que a Galícia. Per tant, potser es podria començar a parlar (amb tota la prudència) d'un «model català» exportable a altres comarques d'aquí i a altres regions si és que s'apliquen iniciatives polítiques similars per a facilitar la conciliació laboral i ajudar al desenvolupament de projectes professionals *in situ*. De fet, amb la incorporació de la comarca gallega de l'O Morrazo es va poder demostrar parcialment aquesta tendència i ara es pretén confirmar-la amb la incorporació de dues comarques gallegues més, la de A Ulloa i O Sara amb característiques ben diferents d'O Morrazo i que són més comparables a les comarques catalanes estudiades. Els objectius concrets de la recerca per a les dues noves comarques gallegues són els següents:

— Estudiar la situació social i laboral de les dones en relació amb el context local i comarcal en l'última dècada, en particular les possibilitats d'ocupació formal a l'entorn local.

— Identificar per a cada comarca dones treballadores que hagin decidit exercir una professió, com a emprenedores, autoocupades o assalariades en el medi rural, siguin o no originàries de la comarca, i entrevistar-les en profunditat.

— Analitzar les característiques laborals d'aquestes dones i les seves estratègies i trajectòries laborals, i estudiar també la diversitat d'experiències en relació amb altres categories de diferenciació social com l'edat, l'ètnia, la classe social, etc.

— Aprofundir el coneixement de la identitat de gènere i de lloc, estudiant si apareix o no una nova construcció de la feminitat que indiqui una reconceptualització de les identitats de gènere en el medi rural actual.

Les hipòtesis generals que guiaran la recerca, i que ja s'han comprovat en les comarques catalanes estudiades, són les següents:

1) Les noves estratègies d'adaptació innovadora de les dones han dinamitzat l'economia de la comarca i també la de la comunitat rural i, per tant, han enfortit la cohesió social. Aquest model és exportable a altres comarques de l'Estat espanyol, que es poden beneficiar de l'experiència catalana ja estudiada.

2) Les dones professionals mantenen un vincle molt estret entre la vida laboral i la familiar, fet que condiciona la seva activitat professional i la valoració social del seu treball.

3) La vida i l'experiència professional de les dones estan molt condicionades pel lloc on viuen (*lloc* entès en un sentit geogràfic i cultural i que determina un conjunt de normes i valors que condicionen l'experiència de la ruralitat de les dones).

4) Els processos recents de canvi rural han diversificat l'economia de les zones rurals i han fet aparèixer nínxols de feina que, en bona part, han estat ocupats per dones que, d'aquesta manera, han tingut noves oportunitats laborals.

**El diàleg com a font de dret.
Modelització dels fonaments
de la filosofia política i jurídica
catalana (s. XII-XXI)**

Directors: Pompeu Casanovas Romeu
Josep Monserrat i Molas

Ponent: Pere Lluís Font

Es continua treballant amb vista a la publicació dels resultats mitjançant l'alimentació de la base de dades per tal d'aplicar tècniques de processament de llenguatge natural, lingüística de corpus, clusterització estadística, anàlisi automàtica de contingut i ontologies als textos polítics i jurídics catalans, amb l'objectiu de destriar-ne els models semàntics i oferir una formulació rigorosa de les estructures conceptuals que contenen i de les diferents fases i evolució del dret relacional.

Entre altres publicacions que són fruit del projecte, destaquen els articles de Pompeu Casanovas «Conceptualisation of Rights and Meta-rule of Law for the Web of Data», a *Democracia Digital e Governo Eletrônico*, núm. 12 (2015) (p. 18-41), i «Semantic Web Regulatory Models: Why Ethics Matter», a *Philos-*

ophy & Technology. Special Issue on Information Society and Ethical Inquiries, vol. 28 (2015) (p. 33-55).

La pseudociència en el sector editorial (2010-2014): anàlisi del discurs pseudocientífic i la seva presència a les biblioteques dels Països Catalans

Director: Josep M. Casasús i Guri

En aquest projecte, iniciat el 2015, l'equip d'investigadors de la Universitat Pompeu Fabra (UPF), pertanyents a l'Observatori de la Comunicació Científica (OCC) i al Grup de Recerca en Comunicació Científica (GRECC), busca explicar un dels canals més habituals on les pseudociències han aconseguit penetrar en la societat, així com estudiar quines estratègies, mètodes i discursos empen per a fer-ho. Els esforços divulgatius de la ciència semblen no ser capaços de desemascarar les pràctiques de la pseudociència, possiblement a causa del fet que operen en àmbits diferents. Si bé la ciència pertany al terreny de la raó i el mètode, la segona pertany al camp de l'emoció i la creença. Els objectius concrets de la recerca són l'anàlisi dels àmbits següents:

— el discurs pseudocientífic de les publicacions editorials dels Països Catalans;

— el sector editorial català segons la seva política de publicació pseudocientífica;

— les xifres de venda del sector editorial català en referència de la publicació pseudocientífica;

— la presència de títols pseudocientífics a les biblioteques públiques dels Països Catalans, la seva categorització i el seu consum per part dels usuaris.

A més, es pretén determinar la política d'adquisició de les biblioteques públiques, i conèixer les percepcions del col·lectiu dels bibliotecaris dels Països Catalans sobre la pseudociència, així com la presència d'aquests llibres en els catàlegs de biblioteques públiques i en els préstecs.

Els resultats de la recerca es publicaran en revistes indexades de l'especialitat i, si és possible, formaran part d'una monografia.

Nois/es i joves parelles binacionals a Catalunya: entre l'elecció i la constricció identitària

Director: Miguel Solana Solana

Ponent: Àngels Pascual de Sans

L'equip investigador del projecte, iniciat el 2015, compta amb la col·laboració d'Anna Ortiz, Dan Rodríguez i Nora Salas, de la Universitat Autònoma de Barcelona. L'objectiu general és estudiar els processos de rebuig i discriminació dels infants, adolescents i joves immigrants o fills de parelles mixtes, és a dir, amb un membre nascut a Espanya i un altre a l'estranger.

Un dels elements que es té en compte de manera prioritària és la incidència que els contextos geogràfic i social tenen en els fenòmens de discriminació i en la conformació de la identitat. Específicament, s'analitzaran el sentit de pertinença i els processos de construcció i reconstrucció d'identitats; els processos d'aculturació; els patrons de sociabilitat; el paper del capital cultural, econòmic i social en els processos d'adaptació o integració dels cònjuges immigrants o estrangers i dels seus fills; les diferències de gènere, classe i origen en la constitució i en els processos d'integració d'aquestes famílies, i les estratègies utilitzades per a la gestió de la diferència cultural i la discriminació.

Recull i classificació de polítiques territorials

Director: Josep M. Llop Torné

Ponent: Joan Nogué i Font

El programa de recerca, iniciat el 2015, parteix de la creació d'una base de dades en línia detallada i sistemàtica sobre polítiques territorials desenvolupades als Països Catalans, enteses com el conjunt de decisions, accions, plans i projectes que tenen per objectiu coordinar i compatibilitzar els diferents usos i funcions que tenen lloc en un determinat territori d'acord amb uns principis rectors (cohesió social, eficiència econòmica, sostenibilitat ambiental).

Les polítiques territorials objecte d'anàlisi són les que, en un àmbit geogràfic determinat, preferentment supramunicipal, aborden la planificació i l'ordenació del territori en el seu conjunt o a partir de matèries específiques (habitatge, millora urbana, muntanya, agricultura, comerç, carreteres, contaminació, energia, residus, espais naturals, esquí...). El projecte pretén fer un seguiment de la vigència de les iniciatives territorials preses pels poders públics i, si és possible, avaluar-ne els resultats. Això ha de permetre construir una metodologia o una guia d'estil per al disseny i una implementació de polítiques territorials basada en dades empíriques que permeti conèixer l'abast, la capacitat, les limitacions, la idoneïtat, les conseqüències i les implicacions de les diverses intervencions en el territori, de manera que les propostes futures tinguin més rigor, estiguin fonamentades en una anàlisi prèvia i siguin exposades, presentades i negociades basant-se en arguments i no tant en posicionaments. Amb aquest fi, primerament s'ha començat a elaborar una classificació que permetrà la posterior anàlisi sistemàtica i rigorosa de les polítiques territorials.

La Secció ha dut a terme els programes de recerca de curta durada següents:

Ciutat i territori en l'obra de Gabriel Alomar i Vilallonga

Director: Oriol Nello i Colom

**Història del pensament pedagògic
occidental. 1. La contemporaneïtat**

Director: Josep González-Agàpito
i Granell

**L'emigració de joves catalans
a l'espai intraeuropeu**

Directora: Carlota Solé i Puig

**Les relacions entre Barcelona
i el Baix Llobregat**

Director: Joan Vilà-Valentí

**Propostes per a una societat
en procés de reconstrucció.**

Una anàlisi social i econòmica

Director: Josep González-Agàpito
i Granell

Presidència

La societat catalana al segle XXI

Directors: Salvador Giner de San Julián
Oriol Homs i Ferret

L'estudi de la societat catalana avui i els principals reptes que planteja al segle XXI té per objectiu obtenir una anàlisi detallada de les principals tendències que la travessen per tal d'albirar els reptes que haurà d'afrontar al llarg del segle. Aquest projecte, començat el 2015 i amb una durada prevista d'un any, tracta d'integrar les informacions i els treballs produïts pel món científic en cada una de les àrees en un marc interpretatiu i analític general que permeti construir una visió global sobre la situació del país.

L'actual recerca té un precedent en el treball *La societat catalana*, publicat l'any 1998 per l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT) de la Generalitat de Catalunya i dirigit per Salvador Giner.

Els membres col·laboradors són els següents: Oriol Nello Colom, UAB; Lluís Flaquer i Vilardebó, UAB; Àngels Pascual de Sans, UAB; Joan David Tabara, UAB; Andreu Domingo Valls, CED-UAB; Marina Subirats Martori, UAB; Joan Martí i Castell, IEC; Joan Manuel Tresserras Gaju, UAB; Ricard Guerrero Moreno, IEC; M. del Mar Griera, UAB; Josep Gifreu Pinsach, UPF i IEC; Joaquim M. Puyal, IEC; Xavier Vives,

IESE; Lluís Torrens, IESE; M. Caprile, NOTUS; Pablo Sanz, NOTUS; Germà Bel Queralt, UB; Josep M. Colomer; Joan Subirats Humet, IGOP-UAB; Quim Brugué, IGOP-UAB; Ricard Gomà, IGOP-UAB; Maite Montagut Antolí, UB; Toni Vilà Mancebo, UdG; Montserrat Guibernau Berdún, IEC; Eulàlia Solé Romero; Josep Fontana Lázaro, UB; Vicenç Navarro, UPF.

Les ciutats mediterrànies: els factors de desenvolupament i de progrés.

Ciutats i articulació territorial

Directors: Flocel Sabaté i Curull
Josep Guitart i Duran
Antoni Riera i Melis

Les societats mediterrànies han afermat la cohesió social a partir de la interacció entre les viles i ciutats i la respectiva regió sorgida com espai d'influència. Aquesta realitat s'adapta a les diferents cronologies des de l'època antiga al present i configura diverses realitats al llarg de la Mediterrània. El present projecte, que s'ha posat en marxa el 2015, pretén assolir una visió diacrònica d'aquesta realitat social, partint del cas català i assolint alhora una visió comparativa amb el conjunt mediterrani. Aquesta aportació participa del projecte de recerca de la Unió Acadèmica Internacional «Les viles mediterrànies».

nes: les facteurs de développement. Analyse diachronique, transversale et multidisciplinaire» (UAI 2015-85) i configura un dels sis eixos en què s'articula aquest projecte internacional.

Els objectius a abordar són: 1) el recorregut diacrònic en la interacció entre ciutat i territori; 2) el diferent nivell d'interacció aconseguit en cada vessant —econòmic, social, cultural i institucional—; 3) les similituds i diferències de cada adaptació regional; 4) la combinació de

capitalitats a manera de xarxes sobre el territori, i 5) el llegat a les societats posteriors.

La conclusió ha de permetre no solament valorar el recorregut precedent, sinó també escatir fins a quin punt les regions i els països a la Mediterrània actual són fruit de l'evolució, la incidència i la interacció de determinades ciutats, cosa que contribuirà a adaptar solucions per a diferents problemàtiques actuals.